

בינת המשפט

ענייני ממונות אקטואליים

מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק

בס"ד, גליון תרלב, פרשת בהעלותך, תשפ"ה

טל: 03-5740046 y.b.daskal@gmail.com

בגדר פירות של הבעל בנכסי מלוג

ובו יבואר: א. זכות הבעל בנכסי האשה. ב. נכסים שהאשה יורשת הם נכסי מלוג. ג. האם פירות שאין להם שווה פרוטה שייכים לבעל. ד. דירה של האשה שאינה למגורים, האם הבעל יכול למנוע מאחד שרוצה לגור בה, כאשר אשתו מסכימה שיגור.

הנידון

"זקני היה גר בירושלים, בבית שלא היה ראוי למגורים, הוא קיבל אותו לאחר מלחמת ששת הימים. קשה לתאר איזה מצב הבית. לזקני יש ארבע בנות ואין לו בנים. לאחר שזקני נפטר, ידעו שאי אפשר להשכיר את הדירה, גם בחינם אף אחד לא יבוא לגור שם, והבית ראוי להריסה ולבנות עליו כמה דירות. אני עושה שיפוץ בדירתי, ואין לי אפשרות כספית לשכור דירה, החלטתי לדור עם בני ביתי בבית הזה למרות מצבו. שאלתי רשות את אמי והיא שמחה מאד, וכן כל האחיות של אמי שמחו מאד, כי בלאו הכי הבית עומד ריק, עד שיכינו תוכניות וכדו', אלא שבעלה של אחת מאחיות אמי תובע ממני שכר דירה, למרות שאינו שיוורש. אבל הוא טוען כי יש לו פירות בנכסי אשתו. נפשי בשאלתי, האם הוא יכול למנוע ממני לדור בבית".

תשובה

הבעל יכול למנוע לדור בדירה, כיון שההשתמשות בנכסי האשה שייכים לבעל, אפילו אם אין להם שווי ממון.

ביאור התשובה

צדדי הספק

בתחלה נבאר צדדי הספק. חז"ל נתנו לבעל פירות נכסי מלוג, וכן פסק המחבר באבן העזר (פה, א) "פירותיה כיצד, תקנו שיאכל פירות נכסי אשתו תחת פדיונה שחייבוהו לפדותה" ע"כ. והנה נכסי האשה שבאו אליה בירושה הם נכסי מלוג, דו"ל המחבר באבן העזר (פה, ז) "באו לידה (נכסים) אחר שנשאת, בין שבאו לידה בירושה, או שניתנו לה במתנה, או שחבלו בה ונתנו לה חלקה בבושתה ופגמה, נקראים נכסי מלוג, והרי הם כאותם שהכניסה לו ולא קבלם באחריות" ע"כ.

הנה מבואר, שכל נכסים שירשה האשה הם נכסי מלוג, ולבעל יש בהם פירות. אם כן, חלק האשה בדירה הם נכסי מלוג ויש לבעל פירות בהם.

אלא שיש להסתפק כאן, כיון שבאמת אין כלל פירות בבית, כי אי אפשר להשכיר את הבית, והבעל אינו בעל גוף הבית אלא רק בעל הפירות, בנידון זה, אין כלל פירות ואינו יכול למנוע לדור בבית. או דלמא, סוף סוף הוא בעלים על ההשתמשות, ויכול למנוע לדור ולהשתמש בבית. זה צדדי הספק. נמצא דעיקר הספק הוא, האם גדר "פירות" הם שווי ממון של פירות, או ההשתמשות בעצמה בלבד.

העולה מזה: חז"ל נתנו לבעל פירות נכסי אשתו, הנקראים נכסי מלוג, ונכסים שנפלו לאשה בירושה יש להם דין נכסי מלוג. ויש להסתפק, האם פירות שאין להם שווה פרוטה הם של הבעל. האם עצם ההשתמשות שייכת לבעל, או דוקא פירות שיש להם שווי ממון.

פירות הם ההשתמשות גם אם אין שווי ממון

וחיפשי ולא מצאתי מי שדן בזה. אבל בסברא נראה לי פשוט, שגדר פירות אינו שווי ממון, אלא כל ההשתמשות נחשב פירות, וחז"ל נתנו לבעל זכות השתמשות בנכסי מלוג של האשה, וכל מה שיוצא מהם, בין פירות ממש או שכר דירה או סתם השתמשות, גם אם אינה שווה ממון שייך לבעל, דכל ההשתמשות נחשב פירות של הדבר, וכן הלשון בנותן גוף מהיום ופירות לאחר מותו, היינו השתמשות.

וקצת ראייה יש להביא לזה, מהא דאיתא בכתובת (עט, ב) "א"ר נחמן: עיילא ליה גלימא - פירא הוי, מכסי ביה ואזיל עד דכליא" ע"כ. פירוש, אם הכניסה לבעל בגד, משתמש בו עד שכלה. וכן פסק המחבר באבן העזר (פה, יג) וז"ל "וכן אם הכניסה לו כלי בתורת נכסי מלוג, ה"ז משתמש בהם ולובש ומציע ומכסה, עד שיכלה הקרן, וכשיגרש אינו חייב לשלם הבליות של נכסי מלוג" ע"כ.

הנה מבואר שעצם ההשתמשות שייך לבעל, ואם תאמר שכשאינן שווה פרוטה בשימוש, אין לבעל זכות שימוש, היה לפוסקים לומר דדוקא אם יש שווה פרוטה בשימוש הכלי, ומדסתמו משמע שכל שימוש נחשב לפרי של הכלי וכפי המבואר.

העולה מזה: כל ההשתמשות בכלי נחשב פירות של הכלי, אפילו אין שווי פרוטה בהשתמשות.

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

דינים העולים:

א. חז"ל נתנו לבעל פירות נכסי אשתו, הנקראים נכסי מלוג, ונכסים שנפלו לאשה בירושה יש להם דין נכסי מלוג. ויש להסתפק, האם פירות שאין להם שווה פרוטה הם של הבעל. האם עצם ההשתמשות שייכת לבעל, או דוקא פירות שיש להם שווי ממון.

ב. חז"ל נתנו לבעל פירות נכסי אשתו, הנקראים נכסי מלוג, ונכסים שנפלו לאשה בירושה יש להם דין נכסי מלוג. ויש להסתפק, האם פירות שאין להם שווה פרוטה הם של הבעל. האם עצם ההשתמשות שייכת לבעל, או דוקא פירות שיש להם שווי ממון.

